

LATVIJAS REPUBLIKA
VALMIERAS NOVADA PAŠVALDĪBA

Nodokļu maksātāja reģistrācijas kods 90000043403, Lāčplēša iela 2, Valmiera, Valmieras novads, LV-4201
Tālrunis 64207120, e-pasts: pasts@valmierasnovads.lv, www.valmierasnovads.lv

Datums skatāms laika zīmogā. Nr. 4.1.8.3/24/7140
Uz 04.11.2024. Nr.ZIN-42/2024

Valsts kontrole
Skanstes iela 50
Rīga, LV1013

Par lietderības revīziju

Valmieras novada pašvaldība (turpmāk – Pašvaldība), atbildot uz Valsts kontroles Piektā revīzijas departamenta (turpmāk – Valsts kontrole) vēstuli par lietderības revīzijas “Vai pašvaldību aktivitātes un investīcijas veicina uzņēmējdarbību?” noslēguma dokumentu nosūtīšanu (Pašvaldībā saņemta 04.11.2024. un reģistrēta ar Nr.4.1.8.3/24/6875), informē sekojošo.

Pašvaldība uzskata, ka revīzija par pašvaldību aktivitātēm uzņēmējdarbības veicināšanai ir nepieciešama, taču vienlaikus norāda, ka revīzijas veikšanas brīdi nevar uzskatīt par atbilstošu, lai sniegtu pilnīgu un atbilstošu priekšstatu par pašvaldību aktivitātēm. Ievērojot, ka būtiska revīzijas daļa skar tieši Eiropas Savienību (ES) fondu finansēto uzņēmējdarbības veicināšanas projektu īstenošanu pašvaldībās un ņemot vērā, ka ne visi minētie projekti ir pabeigti un nav beidzies to rezultātīvo rādītāju sasniegšanas periods, revīzijā nebija iespējams iegūt pilnīgu informāciju, datus un pierādījumus par šo projektu īstenošanas ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi. Pašvaldība uzskata, ka minētā iemesla dēļ, analizējot nepilnīgus datus par īstenoto projektu rezultātīvajiem rādītājiem, Valsts kontroles izdarītie secinājumi ir nekorekti, neatbilst faktiskajai situācijai un nevar tikt izmantoti kā pamatojums lēmumu pieņemšanai nākotnē.

Revīzijas rezultātā Valsts kontroles sniegtie ieteikumi ir saprotami un to ieviešanai Pašvaldība veiks “Laika grafiks Pašvaldības ziņošanai par ieteikumu ieviešanu” norādītās darbības.

Attiecībā uz revīzijas ziņojumā norādītajiem Valsts kontroles secinājumiem, Pašvaldība vēlas norādīt sekojošo.

Ziņojumā vairākkārt norādīts uz faktu, ka ES fondu projektu ietvaros Pašvaldība projektu aktivitātēs ir veikusi ceļu un ielu infrastruktūras izbūvi, nevis jaunu ražošanas ēku būvniecību, kaut gan uzņēmēju aptaujas rezultātos kā būtiskāka problēma investoru piesaistē un uzņēmējdarbības attīstībā ir norādīts piemērotu ēku un telpu trūkums. Pašvaldība uzskata, ka nepieciešams ņemt vērā transporta infrastruktūras nozīmīgumu un nepieciešamību ekonomiskās aktivitātes nodrošināšanā un attīstībā. Tieši labi attīstīta transporta infrastruktūra ir būtiskākais faktors, kas ietekmē un veicina ekonomikas attīstību, t.sk., samazina loģistikas un transportēšanas izmaksas, nodrošina mobilitāti, samazina izmaksas un palielina produktivitāti. Pie kam jāņem vērā, ka jaunu ražotņu izveide un/vai esošo paplašināšana nav iedomājama bez atbilstošas piekļuves un transporta infrastruktūras. Papildus kā ļoti būtisks faktors, kas ņemams vērā – projektos nav izbūvēta tikai transporta infrastruktūra, kas paredzēta mobilitātes nodrošināšanai un uzlabošanai, bet arī tiek uzlabota ielu nestspēja un izbūvētas dažādas inženierkomunikācijas (elektrība, ūdensvads, kanalizācija, siltumapgāde, vājstrāvas u.c.), bez kuru esamības arī nav iespējamas uzņēmējdarbības aktivitātes pieguļošajās teritorijās. Ziņojumā norādītais, ka ir grūti noteikt korelāciju starp šāda veida projektiem un uzņēmumu ekonomisko rādītāju izmaiņām, nevar būt par pamatu tālākiem secinājumiem un aprēķiniem. Secinājums, ka korelāciju ir grūti noteikt, nenozīmē, ka šādas korelācijas nav!

Pašvaldība pētījumos un regulārās komunikācijas aktivitātēs ar uzņēmējiem ir izzinājusi problēmas un šķēršļus, kas kavē jaunu investīciju piesaisti un uzņēmējdarbības attīstību, un aktīvi strādā, lai tos mazinātu, tādējādi radot pievilcīgu vidi jaunu investīciju piesaistei, kā arī nodrošinātu esošās uzņēmējdarbības paplašināšanos un attīstību. Piekrītam, ka jaunu ražošanas ēku un telpu trūkums ir būtisks šķērslis, taču Valsts kontrole nav vērtējusi, vai pašvaldību iespējamo darbību tiesiskais ietvars ir pieņemams uzņēmējiem. Atbilstoši Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma normām, nekustamā īpašuma nomas līgums ir slēdzams uz laiku, kas nav ilgāks par 30 gadiem. Pie kam nomas līgumā nav iespējams iekļaut kādas priekšrocības esošajam nomniekam attiecībā uz darbībām ar nomas objektu pēc 30 gadu termiņa notecējuma. Pašvaldības komunikācijā ar uzņēmējiem ir noskaidrots, ka tieši šis noteiktais termiņš ir galvenais šķērslis, kāpēc uzņēmēji nav gatavi ražošanas ēku un telpu trūkuma problēmu risināt, nomājot pašvaldību izbūvētās ēkas. Tāpat papildus ir jāņem vērā arī nosacījumi, kas attiecas uz mērķorientētas infrastruktūras izbūves finansēšanas ierobežojumiem no ES fondiem.

Pašvaldība nepiekrīt Ziņojumā minētajam secinājumam, ka veikto publisko investīciju atdeve ir zema un īstenotie projekti rada negatīvu finanšu plūsmu Pašvaldības budžetā. Pašvaldības ieskatā Valsts kontrole nav ņēmusi vērā visus faktoros, kā rezultātā ir izdarīti kļūdaini pieņēmumi un nepamatoti secinājumi. Ziņojumā vispār nav ņemta vērā globālā situācija un krīžu (Covid-19 un Krievijas izraisītais bruņotais konflikts Ukrainā) ietekme ne tikai uz projektu īstenošanas rezultātā plānotajiem iznākuma rādītājiem, bet uz visu ekonomisko situāciju un uzņēmējdarbības vidi. Piemēram, projektā Nr.3.3.1.0/16/I/024 tieši globālās krīzes bija par iemeslu nomas līgumu par ražošanas telpu nomu izbeigšanai pēc uzņēmēja iniciatīvas. Pašvaldība uzskata, ka minēto krīžu ietekme ir ļoti būtisks faktors, kas ir ņemams vērā vērtējot visus projektus. Atsaucē, ka pašvaldībām bija nepieciešams ieviest atbilstošu risku vadības sistēmu, nav mērogojama ar minēto globālo krīžu paredzamību un ietekmi. Šīs nebija cikliskas ekonomiskās krīzes, kuru iestāšanās varbūtību varēja paredzēt, un attiecīgi veidot atbilstošu risku vadības sistēmu, paredzot krīzes ietekmi mazinošus pasākumus.

Būtiski, ka Valsts kontrole nav ņēmusi vērā, ka ne visiem Ziņojumā vērtētajiem projektiem ir beidzies sasniedzamo rādītāju sasniegšanas periods (2028.gads), kā rezultātā nav pamatoti vērtēt šo projektu ietvaros veikto investīciju atdevi.

Vērtējot projektos veiktās investīcijas, īstenotās aktivitātes un sasniedzamos rādītājos, Valsts kontrole ir balstījies uz Pašvaldības sagatavotajiem projekta pieteikumiem un tā pielikumiem (izmaksu un ieguvumu analīze), kā arī projekta uzraudzības periodā sniegto informāciju par sasniegtajiem rādītājiem. Pašvaldība uzskata, ka izmantojot šos datus, ir jāņem vērā tālāk minētie aspekti. Gatavojot projekta pieteikumus un izstrādājot izmaksu un ieguvumu analīzi, Pašvaldība, ievērojot piesardzības principu, ir norādījusi tos sociālekonomiskos ieguvumus no projekta, kuri konkrētajā brīdī bija vispamatotākie. Savukārt attiecībā uz sasniedzamo rādītāju ziņošanu jāņem vērā, ka Pašvaldība, atbilstoši projektu īstenošanas noteikumiem un ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru noslēgto līgumu nosacījumiem, noziņoja obligāti sasniedzamos rādītājus, lai izpildītu projekta īstenošanas nosacījumus. No minētā izriet, ka Valsts kontroles Ziņojumā izmantotie dati neatbilst faktiskajiem datiem par projektu īstenošanas rezultātā sagaidāmajiem sociālekonomiskajiem ieguvumiem un faktisko projekta īstenošanas ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību, t.sk., jaunradītajām darba vietām. Pašvaldības ieskatā, lai izvērtētu publisko investīciju atdevi, ir jāņem vērā visi ieguvumi, kas ir radušies projekta īstenošanas rezultātā, t.sk., arī jaunu darba vietu rašanās visā projekta īstenošanas ietekmes areālā, nevis tikai noziņotās darba vietas konkrētā projekta īstenošanas nosacījumu izpildei. Vienlaikus arī norādām, ka projektu īstenošanas rezultātā sasniegtie rādītāji ir vērtējami visā projekta dzīves ciklā, nevis tikai vienā vai divos gados. Vērā ņemama arī to kumulatīvā ietekme uz pārējo uzņēmējdarbības vides attīstību. Pašvaldība uzskata, ka šāda veida projektu atdeves vērtējums ir veicams nevis tikai konkrētas pašvaldības ieguvumu līmenī, bet visas valsts līmenī, vērtējot ne tikai iedzīvotāju ienākuma nodokļa pašvaldību budžetā ieskaitāmo daļu, bet arī nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus un kopējos papildu nodokļu maksājumus valsts budžetā, t.sk., valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, pievienotās vērtības nodokli, uzņēmumu ienākuma nodokli u.c. Vērtējot visus projekta īstenošanas rezultātā sasniegtos ieguvumus, t.sk., ietekmi uz leکشemes kopproduktu, eksporta apjoma pieaugumu u.c., (nevis tikai iekasētā iedzīvotāju

ienākuma nodokļa pieaugumu vai projekta uzraudzības iestādei noziņotos obligāti sasniedzamos rādītājus), būtu iespējams daudz pamatotāk un precīzāk novērtēt intervences ietekmi un loģiku. Izsakot secinājumu, ka intervences loģika starp pašvaldību veiktajām investīcijām un komersantu sasniegtajiem ekonomiskajiem rādītājiem ir apšaubāma, Valsts kontrole nav ņēmusi vērā, ka projektu mērķis ir veicināt uzņēmējdarbību, tādējādi radot vairākus sociālekonomiskos ieguvumus, nevis tikai palielinot iekasētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa apmēru pašvaldības budžetā.

Pašvaldība nepiekrīt Valsts kontroles secinājumam, ka īstenotajiem projektiem ir negatīva finanšu atdeve. Uzskatām, ka Valsts kontroles veiktais aprēķins minētā secinājuma pamatošanai ir nekorekts, jo kā faktiskie ieņēmumi pašvaldības budžetā ir vērtēti tikai tie iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumi, kurus ir veikuši uzņēmēji, kas nomā projektos izveidoto infrastruktūru, savukārt ceļu infrastruktūras izveides gadījumā vispār netiek atzīts nekāds nodokļa maksājumu pieaugums. Pašvaldība uzskata, ka ar analogisku pieeju – atzīstot tikai daļu no projekta īstenošanas rezultātā papildus izveidotajām darba vietām, ir iespējams pamatot jebkura projekta negatīvu finanšu atdevi. Neatzīstot ceļu infrastruktūras izveides projektu īstenošanas rezultātā papildus radītās darba vietas Valsts kontrole nav ņēmusi vērā Ministru kabineta noteikumos (Ministru kabineta 13.10.2015. noteikumi. Nr.593 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 3.3.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt privāto investīciju apjomu reģionos, veicot ieguldījumus uzņēmējdarbības attīstībai atbilstoši pašvaldību attīstības programmās noteiktajai teritoriju ekonomiskajai specializācijai un balstoties uz vietējo uzņēmēju vajadzībām" īstenošanas noteikumi" un Ministru kabineta 10.11.2015. Nr.645 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.6.2. specifiskā atbalsta mērķa "Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām" un 13.1.3. specifiskā atbalsta mērķa "Atveseļošanas pasākumi vides un reģionālās attīstības jomā" 13.1.3.3. pasākuma "Teritoriju revitalizācija uzņēmējdarbības veicināšanai pašvaldībās" īstenošanas noteikumi") par konkrēto SAM pasākumu īstenošanu noteikto. Norādām, ka visi projekti, t.sk., plānotā atdeves rentabilitāte pret ieguldītajām ES fondu investīcijām, pirms līguma slēgšanas un finansējuma piešķiršanas ir tikuši vērtēti un tie ir tikuši apstiprināti uzraugošajās un atbildīgajās institūcijās.

Valsts kontroles pieeja, rādītāju ekvivalentās vērtības aprēķinos izmantojot visu publisko finansējumu (nevis tikai ārējo ES finansējumu), liecina par vienpusēju pieeju, jo aprēķinos netika ņemti vērā faktiski sasniegtie iznākuma rādītāji, bet tikai projektu uzraugošajām iestādēm noziņotie atbilstoši projektu īstenošanas līgumos noteiktajam – minimāli nepieciešamie sasniedzamie rādītāji (t.i., sasniedzot projekta pieteikumā norādīto rādītāju robežvērtības, rādītāju uzskaitē un ziņošana tika pārtraukta).

Attiecībā uz Ziņojumā vairākkārt norādīto, ka atsevišķos projektos iznākuma rādītāji ir sasniegti pirms projektu uzsākšanas, šādi pamatojot publisko investīciju neefektivitāti, norādām, ka Pašvaldība aktīvi komunicē ar uzņēmējiem, t.sk., arī par Pašvaldības plānotiem projektiem. Uzskatām, ka tas ir pašsaprotami, ka uzņēmēji, zinot par Pašvaldības plānotajām projekta aktivitātēm, uzsāk savas uzņēmējdarbības paplašināšanu, tādējādi izveidojot jaunas darba vietas un veicot investīcijas pirms projekta īstenošana ir pabeigta. Piemēram projekta Nr.3.3.1.0/16/I/005 "Uzņēmējdarbības attīstību veicinošas satiksmes infrastruktūras un inženierkomunikācijas pārbūve Cempu un Paula Valdena ielu industriālo teritoriju attīstībai" ideja Pašvaldības Attīstības programmā un Integrēto teritorijas investīciju ideju sarakstā ir iekļauta jau 2014.gadā, projekta pieteikumu iesniedzot 2016.gada augustā un līgumu noslēdzot 2016.gada decembrī.

Pašvaldība nepiekrīt Ziņojumā norādītajam, ka Pašvaldības izveidotās investīciju objektu vietnes uzturēšanas izmaksas būtu uzskatāmas par publisko līdzekļu neekonomisku izlietojumu. Pašvaldība, piesaistot projekta līdzekļus un startējot starptautiskā konkursā, ieguva atzinību par labāko ārvalstu investīciju piesaistes stratēģiju kā balvu iegūstot iespēju izveidot šādu investīciju objektu vietni, izmantojot *Financial Times* izstrādātu moduli un izmantojot tās informācijas izplatīšanas kanālus. Tieši atteikšanās no šādas iespējas popularizēt un informēt starptautiskus komersantus par investīciju iespējām Valmierā un Latvijā, būtu uzskatāma par nelietderīgu.

Attiecībā uz degradēto teritoriju attīstību, arī nav ņemtas vērā visas Pašvaldības veiktās darbības plānojot, sakārtojot un revitalizējot šīs teritorijas. Vienlaikus norādām, ka SAM 5.6.2. pasākuma ietvaros Pašvaldība projekta īstenošanas gaitā ir revitalizējusi degradēto teritoriju –

bijušo Valmieras gaļas kombināta teritoriju, kā vietu, kas iepriekš tikusi izmantota vai apbūvēta, bet uz projekta pieteikuma sagatavošanas brīdi pamesta, piesārņota vai netiek pilnīgi izmantota. Valmieras pilsētas teritorijā bija divas uzņēmējdarbības veikšanai piemērotas degradētās teritorijas – jau pieminētā bijusī Valmieras Gaļas kombināta teritorija un bijusī naftas bāzes teritorija Gaides ielā 11, Valmierā. Attiecībā uz pirmo Pašvaldība ir veikusi mērķtiecīgas darbības tās sakārtošanai un pielāgošanai uzņēmējdarbības vajadzībām, savukārt par bijušo naftas bāzes teritoriju, Pašvaldība dažādos veidos vairāk kā 10 gadu garumā cenšas ietekmēt tās īpašumtiesību sakārtošanu, lai būtu iespējama arī šīs teritorijas revitalizācija. Ņemot vērā minēto, Pašvaldība nepiekrīt Ziņojumā izteiktajam secinājumam par nesistemātisko darbu ar degradētajām teritorijām. Vienlaikus vēlamies arī norādīt, ka Ziņojumā Valsts kontrole pamatoti ir konstatējusi, ka SAM 5.6.2. pasākuma normatīvajā regulējumā termins “degradētā teritorija” ir definēts atšķirīgi no Zemes pārvaldības likumā definētā termina “degradētā teritorija”, taču Valsts kontrole nav vērtējusi normatīvo aktu autoru mērķi, kāpēc šāda atšķirība ir pieļauta. Līdz ar to nav pamatoti pārņemt pašvaldībām “degradētās teritorijas statusa” plašu interpretāciju, to neiekļaušanu teritorijas plānojumos vai projektu īstenošanu teritorijās, kuras teritorijas plānojumos nav norādītas kā degradētas. Konkrētā SAM 5.6.2. īstenošanas noteikumi neparedzēja, ka projekta teritorijām būtu jābūt īpaši iezīmētām teritorijas plānojumos. Bez tam degradētās teritorijas termins ne tikai normatīvajos aktos, bet arī pašos procesos (teritorijas plānošana un projektu īstenošana) tiek lietots un ir lietojams atšķirīgi. Ne visa degradētā teritorija, kas par tādu ir uzskatāma SAM 5.6.2. ieviešanas noteikumu izpratnē, ir uzskatāma par degradētu arī teritorijas plānošanu regulējošo normatīvo aktu izpratnē. Nav arī pamatots secinājums, ka projektu īstenošanas rezultātā ir revitalizētas nevis tās teritorijas, kuras ilgstoši ir bijušas degradētas, bet citas. Valsts kontrole nav ņēmusi vērā, ka ne visas teritorijas, kas teritorijas plānojumos ir norādītas kā degradētas ir piemērotas uzņēmējdarbībai. Savukārt ne visas teritorijas, kuras pašvaldība uzskata par degradētām, atbilst normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem, lai tiktu norādītas teritorijas plānojumos.

Domes priekšsēdētājs

Jānis Baiks

Gints Bērniņš 20220247
gints.bertins@valmierasnovads.lv